

*Оксана ЯЦІВ,
Юрій ВИННИК
(Дрогобич)*

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови сьогодення в Україні, зокрема воєнний стан, зумовлюють необхідність актуалізації національно-патріотичного виховання учнів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. Освітні заклади виступають важливим осередком формування громадянина-патріота, здатного усвідомлювати власну відповідальність у державотворенні. Тому тримаємо вектор уваги на оновленні змісту національно-патріотичного виховання учнів та впровадженні його на практиці.

Акцент робимо на розумінні і формуванні цінностей національно-патріотичного виховання, громадянської позиції, вихованні патріота. Це важливо, адже в умовах воєнного стану та згідно з концепцією НУШ [2] й Стратегією національно-патріотичного виховання [1], в учнів закладів загальної середньої освіти утверджуємо ідентичність українця на основі діяльнісного та комплексного підходів. Утвердження національної ідентичності як елемента захисту державності здійснюємо шляхом формування національної свідомості. М. Чепіль наголошує на тому, що «необхідно забезпечити формування у молоді національної ідентичності, готовності до захисту Батьківщини, поваги до історичного минулого та культурної спадщини» [3, с. 107]. Утвердження національної ідентичності приведе до формування в українців патріотизму.

Діяльнісний підхід реалізуємо у процесі формування патріотизму, враховуючи активну позицію у виявленні любові до Батьківщини, що проявляється через волонтерство, знання історії, повагу до захисників тощо. Враховуючи травматичний досвід багатьох учнів в умовах війни, патріотизм має надихати їх жити, відчувати свою приналежність до нації.

Комплексність національно-патріотичного виховання учнів представлена у Стратегії національно-патріотичного виховання де вказано, що «основними складовими національно-патріотичного виховання є: громадсько-патріотичне, військово-патріотичне та духовно-моральне виховання» [1].

Національно-патріотичне виховання в умовах воєнного стану наповнюється новим змістом через проведення тематичних годин спілкування, зустрічей з учасниками війни, учасниками бойових дій, з ветеранами війни, Героями України, через організацію виставок. Волонтерські ініціативи та участь у проєктах допомоги громаді також сприяють вихованню учнів у національно-патріотичному дусі.

Водночас національно-патріотичне виховання учнів проводимо шляхом відзначення знаменних дат українського життя, проведення лінійок, виховних годин, бесід, лекцій, семінарів, виховних заходів. Цей безперервний процес формування українця інтегруємо і в освітній процес на уроці. Зокрема, через кейси на уроках історії України, географії, української літератури.

Важливо зазначити, що ефективними шляхами організації національно-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану є волонтерство, дотримання інформаційної гігієни, вивчення історії держави, регіону. У процесі волонтерської діяльності учні долучаються до виготовлення окопних свічок, плетіння сіток, організації благодійного ярмарку, формуючи таким способом відчуття власної суб'єктності.

В умовах воєнного стану, організовуючи національно-патріотичне виховання учнів, потрібно дотримуватись інформаційної гігієни. Зокрема, розвивати здатність розпізнавати інформаційно-психологічні операції в контексті захисту національного інформаційного простору.

Вивчення історії держави, регіону сьогодні варто проводити на основі рефлексивного підходу, який передбачає не лише вивчення фактів, але і їх осмислення через особистий досвід, формування власного ставлення до подій та їхнє розуміння. Також вивчаємо історію і культуру рідного краю шляхом проведення екскурсій та через проєктну діяльність.

Національно-патріотичне виховання організовуємо з урахуванням сучасних тенденцій української культури. Це стосується використання актуальної музики, кінематографу тощо. Водночас застосування інноваційних технологій виховання сприяє оновленню національно-патріотичного виховання.

Отже, представлено національно-патріотичне виховання учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану і виявлено, що його роль суттєво зростає, оскільки воно сприяє зміцненню їхньої духовної єдності та формуванню стійкої громадянської позиції молоді.

Модернізація виховного процесу у закладах загальної середньої освіти потребує використання сучасної стратегії національно-патріотичного виховання, залучення учнів до практичної діяльності та до соціально значущих ініціатив й активностей. Оновлення національно-патріотичного виховання передбачає інтеграцію патріотичного змісту в навчальні предмети, проєктну діяльність учнів, залучення до волонтерства, проведення тематичних заходів з використання інтерактивних та цифрових технологій у вихованні.

Виокремлено ефективні шляхи формування національно-патріотичного виховання учнів. Це реалізація учнівських проєктів про історію та культуру держави або регіону, зокрема медіапроєктів патріотичного спрямування, екскурсії до історичних місць, участь у благодійних акціях на підтримку ЗСУ, робота шкільних волонтерських осередків.

Подальших досліджень потребує представлення демократичних засад національно-патріотичного виховання як основи формування громадянської позиції українця в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України: НАКАЗ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Чепіль М. Педагогічні погляди О. Макарушки на патріотичне виховання у контексті сучасних викликів. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. 2025. Вип. 52. С. 106–112. DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.20/52.14>